

DOVADA APARTENENȚEI BUNURILOR SOȚILOR

Partea I

Olga PISARENCO,
doctorand (USM)

REZUMAT

Dovada apartenenței bunurilor soților se face necesară datorită existenței a două mari categorii de bunuri în patrimoniul soților: comune și personale. Necesitatea atribuirii bunurilor soților la una din aceste categorii poate surveni atât în timpul căsătoriei, cât și în caz de încetare a acesteia. În lipsa unui regim matrimonial contractual al soților, bunurile acestora vor fi atribuite uneia sau altei categorii în condițiile legii. Deși, în această privință, s-a instituit norma că comunitatea bunurilor constituie regula, iar bunurile personale constituie excepția, totuși în situații concrete dovada apartenenței bunurilor este pusă în seama ambilor soți, dacă cu referire la aceasta există pretenții deopotrivă.

Cuvinte-cheie: regim matrimonial contractual, regimul comunității, bunurile soților, comunitatea de bunuri, bunuri comune, dovada apartenenței bunurilor comune, prezumția de comunitate, dobândire.

SUMMARY

Evidence of title in spouses' goods is necessary due to existence of two large categories of goods in spouses' property: common and personal. The necessity to ascribe spouses' goods to one of the said categories may incur within marriage, as well as in case of its termination. Without a spouses' contractual matrimonial regime, their goods shall be ascribed to one or another category according to the law. Even though in this respect the norm citing that commonness of goods is the rule was instituted, whereas personal goods are an exception, still in practical situations the proof of title in goods is on both spouses, if there are any claims from either part referring thereto.

Key-words: contractual matrimonial regime, community regime, spouses goods, commonness of goods, common goods, proof of common goods, presumption of community, acquiring.

Regimul juridic specific aplicabil fiecărei categorii de bunuri, aflate în patrimoniul soților face necesară evocarea mijloacelor prin care este posibilă dovada apartenenței unui anumit bun fie la masa comunitară, fie la cea a bunurilor proprii unuia dintre soți¹.

Dovada bunurilor comune. Având în vedere că, în majoritatea cazurilor, bunurile sunt dobândite în timpul căsătoriei prin contribuția ambilor soți, se instituie prezumția relativă de comunitate, iar calitatea de bun comun nu trebuie dovedită. Orice bun, dobândit în timpul căsătoriei, se consideră comun atâta timp cât nu se face dovada că este un bun personal al unuia dintre soți².

Prezumția de comunitate are un caracter relativ *juris tantum*, ea constituind, cum *in terminis* o spune legiuitorul, o scutire de dovadă. Posibilitatea invocării prezumției de comunitate nu înlătură facultatea pe care o are oricare dintre soți de a cere să se constate, în timpul căsătoriei, că un anumit bun nu este un bun propriu al unuia dintre soți, ci un bun comun, sau invers³.

Prezumția de comunitate poate fi invocată atât de soți, cât și de terțe persoane interesate. Creditorul comun următor nu este obligat să facă dovada că un anumit bun al soților este comun, deoarece calitatea de bun comun nu trebuie dovedită, ea fiind prezumată. Totuși, prezumția de comunitate, fiind relativă, poate fi răsturnată, cel ce contestă calitatea de bun comun urmând să dovedească că bunul a fost dobândit înainte de căsătorie sau că este un bun propriu. Odată făcută

proba contrară în privința unui bun determinat, bunul respectiv este scos de sub incidența prezumției de comunitate⁴.

Conform art.19 alin.(1) din Codul familiei, bunurile devin comune dacă sunt dobândite de soți în timpul căsătoriei. Din conținutul acestei norme, desprindem următoarele aspecte care se cer a fi lămurite: noțiunea de dobândire, calitatea de soț a dobânditorului, data sau momentul dobândirii și modul în care bunurile devin comune.

Noțiunea de dobândire. Prin „dobândire” urmează să înțelegem că vor fi considerate comune acele bunuri care au intrat în patrimoniul soților prin oricare din modurile de dobândire reglementate de legea civilă, indiferent dacă au fost achiziționate de unul sau de ambii soți și indiferent de natura bunului, adică fără a distinge între ele dacă sunt mobile sau imobile, corporale sau incorporale⁵.

„A dobândi” un bun înseamnă a deveni titularul unui drept real sau de creanță prin intermediul unor acte sau fapte juridice ori în puterea legii⁶. Totodată, în temeiul prevederilor art.22 alin.(1) din Codul familiei, bunurile vor fi considerate comune numai dacă au fost dobândite prin acte juridice oneroase, căci cele dobândite prin moștenire sau în baza altor convenții gratuite sunt bunuri proprii, afară de cazul în care dispunătorul nu a precizat prin contract matrimonial că acele bunuri urmează să fie comune⁷.

Printre modurile de dobândire a bunurilor, reglementate de legea civilă, menționăm: prin ocupațiune, act

juridic, succesiune, accesione, uzucapiune, prin efectul unui act administrativ, prin alte moduri de dobândire a dreptului de proprietate prevăzute de lege, precum și prin hotărâre judecătorească, atunci când aceasta este translativă de proprietate (art.320 din Codul civil).

În ceea ce privește uzucapiunea ca mod de dobândire a dreptului de proprietate, în literatura de specialitate se consideră că bunul urmează a fi considerat comun sau propriu după cum termenul de uzucapiune a început să curgă în timpul căsătoriei sau în afara ei⁸. Astfel, spre exemplu, uzucapiunea de 15 ani constituie mod de dobândire a bunurilor comune, dacă data de când termenul prescripției achizitive a început să curgă se situează în timpul căsătoriei, deoarece uzucapiunea are caracter retroactiv și, respectiv, se consideră că uzucapatul a devenit proprietarul bunului din momentul când a făcut primul act de posesiune cu intenția de a dobândi proprietatea lui⁹.

În cazul dreptului de proprietate și a celorlalte drepturi reale, bunul devine comun fie că a fost dobândit într-un mod de dobândire originar (accesiunea, ocupațiunea, uzucapiunea, dobândirea fructelor de către posesorul de bună credință etc.), fie printr-un mod de dobândire derivat (contract, succesiune testamentară, hotărâre judecătorească etc.)¹⁰.

Dobândirea drepturilor de creanță în patrimoniul comun al soților poate avea ca izvor orice act juridic generator de obligații, delictul civil, gestiunea de afaceri, îmbogățirea fără justă cauză etc. În noțiunea de „bun” se includ și creanțele ce au ca obiect transmiterea dreptului de proprietate, respectiv, aceste bunuri devin comune, dacă sunt dobândite în timpul căsătoriei, și proprii, dacă sunt dobândite în afara acesteia¹¹.

În ceea ce privește bunurile dobândite prin mijloace ilicite, în literatura de specialitate se afirmă că sub aspectul includerii în comunitatea matrimonială nu are relevanță natura licită sau ilicită a mijloacelor prin care au fost dobândite bunurile¹².

Concluzionând, prin dobândire înțelegem obținerea, sub semnul prezumției de comunitate, de către oricare dintre soți sau de ei împreună, a unui drept patrimonial real sau de creanță, în temeiul legii, al unui act sau fapt juridic¹³.

Calitatea de soț a dobânditorului. După cum rezultă din prevederile art.20 alin.(1) din Codul familiei, vor fi considerate bunuri comune acelea ce sunt dobândite fie de către soți împreună, fie de către oricare dintre soți, singur. Deci, din punctul de vedere al calității dobânditorului, singura condiție este aceea a calității de soț în raport cu momentul dobândirii.

În legătură cu determinarea calității de soț a dobânditorului, se impun anumite precizări relative la timpul sau durata căsătoriei. Căsătoria durează între momentul încheierii sale – fapt dovedit prin certificatul de căsătorie, și acela al încetării căsătoriei – situație adevărată fie prin certificatul de divorț sau, după caz, certificatul de deces, fie prin hotărâre judecătorească definitivă în ca-

zul divorțului sau, după caz, declarării decesului unuia dintre soți, pe cale judecătorească.

Dacă intervine divorțul, momentul desfacerii căsătoriei este ziua înregistrării divorțului la oficiul de stare civilă sau, după caz, ziua în care hotărârea instanței judecătorești a rămas definitivă (art.39 alin.(1) din Codul familiei). În literatura de specialitate, s-a expus opinia precum că, dacă anumite bunuri au fost dobândite în intervalul de timp de la pronunțarea hotărârii și până la rămânerea ei definitivă, atunci rezultă că prezumția de comunitate există și în privința acestora¹⁴.

Deși este o concluzie rezultativă, considerăm că această normă juridică nu este direct aplicabilă și în privința partajării bunurilor comune ale soților pe motiv că instanța de judecată, prin hotărârea pronunțată, a dispus deja asupra împărțirii bunurilor comune ale soților, iar în situația instituirii unei asemenea reguli, ar rezulta că soții, după desfășurarea unui proces judiciar de partajare a bunurilor comune, pot înainta noi pretenții de partajare a bunurilor dobândite de oricare dintre soți în acest interval de timp, ceea ce nu este logic și nici posibil din considerente procesuale.

Astfel, în temeiul art.170 alin.(1) lit.g) din Codul de procedură civilă, instanța de judecată va restitui noua cerere de chemare în judecată privind partajarea bunurilor comune ale soților, întrucât la aceeași instanță sau la o alta, se află în judecată un litigiu între aceleași părți, asupra aceluiași obiect și având aceleași temeiuri sau, după caz, în temeiul art.169 alin.(1) lit.b) din Codul de procedură civilă, instanța de judecată va refuza primirea noii cereri de chemare în judecată pe motiv că există o hotărâre judecătorească irevocabilă cu privire la un litigiu între aceleași părți, asupra aceluiași obiect și având aceleași temeiuri.

Cu privire la această situație, considerăm că legiuitorul ar trebui să reglementeze, spre exemplu, în conținutul art.25 alin.(7) din Codul familiei că „Bunurile dobândite de fiecare dintre soți în perioada divorțului sunt bunuri personale ale soțului care le-a obținut, dacă soții duc trai separat”, ceea ce considerăm că va proteja interesele patrimoniale ale fiecăruia dintre soții aflați în litigiu judiciar, care poate să dureze doi ani, chiar și mai mult. O asemenea prevedere legală ar proteja interesele patrimoniale ale soților asupra bunurilor obținute nu doar în perioada de la pronunțarea hotărârii și până la rămânerea definitivă a acesteia, dar și în perioada de divorț, perioadă în care căsătoria este desfăcută *de facto*, însă urmează a fi confirmată *de iure*. Considerăm că, în lipsa unei asemenea prevederi legale, soții sau viitorii soți pot reglementa această situație prin contractul lor matrimonial.

Față de terți prezumția de comunitate încetează la data încetării căsătoriei sau la data când, potrivit art.32 alin.(1) din Codul familiei, soțul debitor a înștiințat creditorii săi despre rezilierea contractului matrimonial în legătură cu desfacerea căsătoriei. În caz contrar, terții vor fi îndreptățiți să considere comune chiar acele bu-

nuri care, fiind dobândite după desfacerea căsătoriei, în raporturile dintre soți sunt considerate bunuri proprii¹⁵. Considerăm că în asemenea circumstanțe, când creanțele soțului debitor sunt acoperite din contul bunurilor proprii ale celuilalt soț, soțul de bună-credință va avea un drept de creanță față de soțul debitor.

Dovada apartenenței bunurilor soților, în cazul încetării căsătoriei prin deces, cunoaște diverse forme. Astfel, în cazul decesului constat fizic nu se pun probleme deosebite, bunurile dobândite după data decesului de către soțul supraviețuitor vor fi bunuri proprii. În cazul decesului declarat prin hotărâre judecătorească, data morții și cea a încetării căsătoriei va fi aceea stabilită prin hotărârea judecătorească, ceea ce înseamnă că bunurile dobândite de soțul supraviețuitor după această dată și până la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești de declarare a decesului, deși au beneficiat de prezumția de comunitate, vor fi retroactiv considerate bunuri proprii ale soțului care le-a achiziționat¹⁶.

Așa cum s-a remarcat în literatura de specialitate se poate ca, ulterior rămânerii definitive a hotărârii judecătorești de declarare a decesului, să se constate existența certificatului de deces la o altă dată reală a morții, această împrejurare va duce la anularea hotărârii judecătorești respective și schimbarea retroactivă a statutului bunurilor dobândite între cele două date, din bunuri comune în proprii sau invers, după cum data reală a morții, dovedită prin certificatul de deces, se situează anterior sau posterior celei stabilite prin hotărâre judecătorească. Aceeași este situația și în cazul în care data decesului, declarată prin hotărâre judecătorească, este, ulterior, rectificată.

Dacă cel declarat decedat prin hotărâre judecătorească este, de fapt, în viață, odată cu reînțorcerea sa ori cu administrarea dovezii că este în viață, comunitatea matrimonială desființată prin hotărâre judecătorească reînvie retroactiv. Însă, dacă soțul celui declarat decedat s-a recăsătorit, odată cu reînțorcerea acestuia prima căsătorie se consideră desfăcută la data celei de a doua, făcând să înceteze toate raporturile, inclusiv cele patrimoniale generate de prima căsătorie¹⁷. În toate aceste cazuri, se presupune că soții din noua căsătorie au fost de bună-credință la încheierea ei. În cazul că ei au fost de rea-credință, noua căsătorie este lovită de nulitate, deoarece a fost încheiată în fraudă legii. În felul acesta, comunitatea de bunuri ca efect al primei căsătorii nu a încetat să aibă ființă, iar pentru noua căsătorie nu se poate vorbi de comunitate de bunuri¹⁸.

Pe lângă situațiile juridice analizate, relative la timpul sau durata căsătoriei, în temeiul art.41 alin.(2) din Codul familiei, căsătoria poate fi declarată nulă și va fi considerată ca atare din momentul încheierii ei. Astfel, dacă căsătoria a fost declarată nulă, se consideră că comunitatea bunurilor între soți nu a existat niciodată. Bunurile dobândite în căsătoria nulă aparțin persoanelor din căsătoria nulă cu drept de proprietate comună pe cote-părți și este reglementat de Codul civil, cu excepția

prevăzută în art.44 alin.(3) lit.a) din Codul familiei, potrivit căreia instanța judecătorească, la cererea soțului de bună-credință, este în drept să-l oblige pe celălalt soț la plata pensiei de întreținere, să aplice, la împărțirea bunurilor dobândite în comun până la declararea nulității căsătoriei, regulile stabilite de art.20, 25, 26 din Codul familiei, precum și să recunoască valabil, total sau parțial, contractul matrimonial¹⁹.

Tot astfel, în cazul declarării nulității contractului matrimonial (art.31 din Codul familiei), acesta este retroactiv desființat, considerându-se că bărbatul și femeia niciodată n-au încheiat contract matrimonial. Toate bunurile achiziționate vor fi considerate proprii ale celui care le-a dobândit, iar cel care a contribuit cu sume proprii de bani la achiziționarea unor bunuri de către celălalt va avea un drept de creanță sau va fi considerat coproprietar, dacă cota sa din bunul litigios a fost determinată²⁰. Soțul care a fost de bună-credință la încheierea contractului matrimonial, declarat nul, păstrează până la data când hotărârea judecătorească rămâne definitivă situația unui soț dintr-o căsătorie valabilă.

Calitatea de soț a celui de bună-credință atrage aplicarea regimului comunității matrimoniale cu privire la bunurile dobândite în timpul căsătoriei nule sau anulate, în consecință, de acest regim va beneficia și soțul de rea-credință, întrucât este de neconceput existența concomitentă a două regimuri juridice incompatibile cu privire la aceeași universalitate juridică²¹.

Concubinajul nu conferă calitatea de soț, respectiv, bunurile dobândite în perioada concubinajului nu vor fi prezumate a fi comune. Deoarece numai căsătoria generează prezumția de comunitate, în cazul concubinajului, aceasta nu funcționează, ceea ce înseamnă că bunurile dobândite de concubini vor deveni proprietatea fiecăruia, în proporția în care au contribuit la achiziționarea lor. Dovada proprietății indivize, în ceea ce-i privește pe concubini, se face raportat la fiecare bun în parte și nu la totalitatea bunurilor, cum se procedează în cazul comunității de bunuri generate de căsătorie, iar contribuția fiecărui concubin la achiziționarea bunurilor, fiind o problemă de fapt, urmează a fi dovedită prin probele ce se administrează în proces²².

Cât privește imobilul dobândit în perioada concubinajului, dacă numai unul dintre concubini figurează în actul de dobândire, celălalt concubin nu devine coproprietar, chiar dacă el a pus la dispoziția celuilalt întreaga sumă necesară achiziționării bunului, dar își va putea valorifica dreptul de creanță împotriva concubinului în condițiile dreptului comun. Imobilul dobândit de unul dintre concubini în timpul concubinajului urmat de căsătoria părților poate intra, pe data încheierii căsătoriei, în comunitatea devălmașă a soților dacă, alături de contribuția comună, se dovedește existența unei convenții exprese sau tacite între viitorii soți în sensul caracterului comun al imobilului²³.

Data sau momentul dobândirii. Dobândirea bunurilor comune înseamnă, așa cum am arătat deja, intra-

rea acestora în patrimoniul soților, astfel că momentul dobândirii este acela care, potrivit dreptului comun, marchează transferul dreptului din patrimoniul unor terțe persoane în acela al soților sau al unuia dintre soți. Totodată, pentru a deveni comune ambilor soți, bunurile trebuie să fi fost dobândite în timpul căsătoriei, adică în perioada cuprinsă între încheierea și, respectiv, încetarea căsătoriei, chiar dacă momentul dobândirii nu coincide cu intrarea efectivă a soților în posesia aceluși bun²⁴. Astfel, data dobândirii bunurilor trebuie să se afle în timpul căsătoriei, iar momentul dobândirii bunurilor este acela în care bunul sau dreptul asupra bunului intră în patrimoniul unuia sau al ambilor soți.

În cazul în care un soț dobândește o creanță, care-l îndreptățește să pretindă transmiterea dreptului de proprietate asupra unui lucru, pentru a determina caracterul de bun comun sau propriu al dreptului de creanță, se pune problema de a ști care este momentul dobândirii. În această privință, în literatura de specialitate s-au exprimat diverse opinii.

Într-o primă opinie, s-a susținut că simpla dobândire a unui drept de creanță marchează momentul în care bunul a intrat în comunitate, chiar dacă dreptul de proprietate asupra bunului ce alcătuiește obiectul acelei creanțe este dobândit ulterior²⁵.

Într-o altă opinie, s-a susținut fără nicio distincție că, de vreme ce în dreptul nostru orice bun, inclusiv dreptul de creanță, poate deveni comun, din momentul în care dreptul de creanță, având ca obiect transmiterea dreptului de proprietate asupra unui lucru, a intrat în patrimoniul unuia dintre soți, bunul respectiv devine comun²⁶.

În fine, s-a mai susținut că dreptul de creanță și, respectiv, dreptul de proprietate intră în comunitate succesiv, în momente diferite, bunurile dobândite astfel devenind, prin efectul legii, bunuri comune²⁷.

Aceste opinii oferă, după cum cu ușurință se poate observa, soluții numai pentru ipoteza în care ambele momente, atât cel al nașterii dreptului de creanță, cât și cel al dobândirii pe baza acestuia a dreptului de proprietate se situează în timpul căsătoriei, când ambele vor fi, evident, bunuri comune, sau în afara ei, când ambele vor fi bunuri proprii²⁸. Astfel, creanțele devin bunuri comune dacă sunt dobândite de soți în timpul căsătoriei, și proprii, dacă sunt dobândite în afara acesteia.

Există însă numeroase situații când dreptul de creanță, având ca obiect transmiterea unui drept de proprietate, este dobândit de unul dintre soți înainte de încheierea căsătoriei, iar dreptul de proprietate asupra aceluși lucru se transmite în timpul acesteia sau invers. În asemenea cazuri, creanțele născute înainte de căsătorie în patrimoniul unui soț, dar realizate în timpul căsătoriei, nu sunt bunuri comune, iar cele născute în timpul căsătoriei, dar realizate după căsătorie sunt bunuri comune²⁹.

Bunurile cumpărate cu plata în rate de către unul dintre soți sunt comune, dacă data semnării contractu-

lui de vânzare-cumpărare se situează în timpul căsătoriei și vor rămâne a fi proprii, dacă data unui asemenea contract este anterioară sau ulterioară căsătoriei. Ca atare, bunurile cumpărate în rate înainte de încheierea căsătoriei sunt bunuri proprii, iar faptul că o parte din rate au fost plătite în timpul căsătoriei trebuie avut în vedere la stabilirea cotelor-părți. În mod corespunzător, bunurile cumpărate în rate în timpul căsătoriei sunt comune, chiar dacă o parte din rate se achită după încetarea căsătoriei, acest fapt reprezentând importanță numai pentru stabilirea cotelor-părți³⁰.

Bunurile dobândite cu împrumutul făcut de unul dintre soți, la fel, sunt bunuri comune³¹, dacă actul de împrumut s-a produs în timpul căsătoriei. Aceasta deoarece în noțiunea de bun se includ și creanțele contractate de oricare dintre soți. După cum data apariției creanței se situează în timpul căsătoriei sau în afara acesteia, bunurile dobândite cu împrumutul făcut de unul dintre soți vor fi bunuri comune sau proprii.

Bunurile devin comune și în cazul în care sunt dobândite în perioada de timp în care soții sunt despărțiți în fapt. Această soluție se impune pentru următoarele motive:

a) separația în fapt a soților nu atrage după sine încetarea sau desfacerea căsătoriei, astfel încât bunul achiziționat în perioada separației în fapt a soților este dobândit în timpul căsătoriei;

b) în privința acestor bunuri, legea nu face nicio derogare, legea nu distinge în cazul când soții sunt împreună și în cazul când locuiesc separat, de unde rezultă că bunul dobândit în ambele situații este comun;

c) dacă nu s-ar da această soluție, ar însemna că soții ar avea posibilitatea să răstoarne normele legale privind bunurile comune, separându-se în fapt înainte de dobândirea unor bunuri³².

Despărțirea în fapt a soților nu face să înceteze comunitatea matrimonială, așa încât vor fi considerate bunuri comune și cele achiziționate în astfel de perioade. Excepție de la această regulă instituie art.20 alin.(5) din Codul familiei, potrivit căruia instanța de judecată este în drept, în baza cererii soțului interesat, care nu este vinovat de desfacerea căsătoriei, să declare bunurile dobândite de către el, în perioada cât soții au dus gospodării separate, proprietatea acestuia.

Pentru a fi aplicată norma juridică respectivă, este necesară întrunirea cumulativă a următoarelor condiții:

a) cererea să fie înaintată de soțul care nu este vinovat de desfacerea căsătoriei; b) soții să fi fost separați de fapt și să fi dus gospodării separate; c) bunurile să fi fost dobândite de soțul nevinovat anume în această perioadă³³.

Ținem să menționăm că perioada traiului separat în care au fost obținute bunuri de către unul dintre soți poate să fie urmată ulterior de o altă perioadă de trai comun, această situație însă nu face ca norma juridică menționată să-și piardă aplicabilitatea, întrucât legea nu instituie un termen de prescripție în acest caz. Ast-

fel, faptul că unul dintre soți nu a contribuit cu nimic la achiziționarea unor bunuri în perioada despărțirii în fapt va fi luat în considerare la stabilirea părții din bunurile comune ce se cuvin fiecărui soț. În cazul bunurilor cumpărate în rate, valoarea ratelor plătite după separația în fapt de către unul dintre soți nu constituie bun propriu, dar mărește contribuția la dobândirea totalității bunurilor comune³⁴.

Modul în care bunurile devin comune. Potrivit regulii generale, bunurile devin comune prin efectul legii dacă sunt dobândite de soți în timpul căsătoriei, iar bunurile dobândite înainte de încheierea căsătoriei și cele dobândite după data încetării acesteia rămân a fi personale ale dobânditorului.

Devin comune atât bunurile dobândite separat de fiecare dintre soți, cât și cele dobândite de soți împreună, principalul este ca acestea să nu facă parte din categoria bunurilor personale. Bunurile dobândite de fiecare dintre soți sunt considerate comune în condițiile legii, deoarece legea presupune că ambii soți au avut o contribuție la această dobândire. Contribuția poate fi directă, constând în munca sau mijloacele ambilor soți, ori indirectă, prin economisirea unor mijloace comune, ca în cazul muncii depuse de femeie în gospodărie și pentru creșterea copiilor³⁵. Astfel, bunul devine comun, dacă a fost dobândit prin munca ambilor soți sau numai prin munca unuia dintre aceștia.

În ceea ce privește câștigurile realizate de unul dintre soți la loterie, în literatura de specialitate se consideră că și ele au caracterul de bunuri comune, fiind vorba de bunuri dobândite în timpul căsătoriei care nu se încadrează în niciuna dintre categoriile de bunuri personale prevăzute la art.22 din Codul familiei. Împrejurarea că aceste câștiguri nu sunt rezultatul muncii, ci al întâmplării, nu este de natură a pune la îndoială caracterul lor de bunuri comune. Soțul câștigător poate, în principiu, să combată prezumția de comunitate a câștigului realizat la loterie, dovedind, de pildă, că valorile cu care a cumpărat biletul reprezenta sau înlocuia un bun propriu. Practic, însă, o atare dovadă este greu de administrat, întrucât nu este suficient să se stabilească faptul că soțul câștigător avea un disponibil bănesc cu caracter de bun propriu, ci mai trebuie să probeze că biletul a fost cumpărat chiar din acest disponibil³⁶.

Unii doctrinari s-au expus în sensul că bunul cumpărat de unul dintre soți devine comun chiar când celălalt soț lucrează ca mandatar al terțului vânzător și semnează actul de vânzare-cumpărare în această calitate³⁷, deoarece bunul devine comun în temeiul legii, iar nu al contractului de mandat, în sensul ca soțul mandatar să poată vinde bunul chiar soțului său³⁸.

Alți doctrinari, cu referire la aceasta, menționează că, de fapt, soțul cumpărător acționează atât în nume propriu, cât și ca reprezentant al celui alt soț, acesta din urmă, deși încheie actul ca mandatar al vânzătorului, dobândește totuși proprietatea bunului în codevâlmășie cu celălalt soț. În această situație, rezul-

tă că soțul mandatar al terțului vânzător contractează cu sine însuși în ceea ce privește partea codevâlmășă pe care o dobândește prin intermediul celui alt soț³⁹.

Într-adevăr, art.1039 alin.(1) din Codul civil interzice ca mandatarul să încheie acte juridice în numele mandantului cu sine însuși, chiar și prin reprezentant, cu excepția cazului când este autorizat expres sau când mandantul cunoaște faptul și nu obiectează împotriva lui. Rezultă că în asemenea situații, pentru ca soțul mandatar să poată vinde bunul celui alt soț este necesar ca în procură să fie menționat expres acest drept ori să aibă dovada că a înștiințat mandantul și acesta nu a obiectat. În caz contrar, în temeiul art.1039 alin.(2) din Codul civil, mandantul poate cere declararea nulității actului juridic astfel încheiat.

Menționăm că bunul devine comun fără a se face distincție dacă în actul de achiziție au fost trecuți ambii soți sau numai unul dintre ei⁴⁰. Bunul devine comun și în cazul în care, în actul de dobândire a unui imobil, act încheiat în timpul căsătoriei, figurează ambii soți, iar actul a fost transcris sau înscris în cartea funciară numai pe numele unui soț sau cu indicarea părții convenite fiecăruia dintre soți⁴¹.

Astfel, înscrierea în registrul bunurilor imobile a unui astfel de drept numai pe numele unuia dintre soți este o împrejurare care nu schimbă apartenența bunului la comunitate, deoarece în puterea legii (art.20 alin.(1) din Codul familiei), bunurile dobândite de către soți în timpul căsătoriei aparțin ambilor cu drept de proprietate în devâlmășie. Înscrierea în cartea funciară a dreptului soțului asupra imobilului este un temei pentru ca acel soț să dobândească bunul. Dar, odată dobândit, bunul devine comun în temeiul legii, deși înscrierea în cartea funciară este numai pe numele unui soț. Neconcordanța înscrierii în cartea funciară cu starea de drept va putea fi oricând înlăturată prin înscrierea și a dreptului celui alt soț cu privire la bunul comun. Asemenea înscriere se poate face la cererea ambilor soți⁴².

În literatura de specialitate, s-a acceptat unanim că fructele provenite de la bunurile comune sunt și ele bunuri comune⁴³. Părerii contradictorii există în legătură cu fructele bunurilor proprii. Unii autori susțin că fructele provenite de la bunuri proprii rămân a fi proprii ca efect al accesunii⁴⁴, cu excepția cazurilor când fructele bunurilor proprii sunt rezultatul muncii comune a ambilor soți, în asemenea caz, ele devenind bunuri comune⁴⁵. În opinia altor autori, fructele bunurilor proprii sunt considerate comune, deoarece acestea nu sunt cuprinse în enumerarea limitativă a bunurilor personale (art.22 din Codul familiei), precum și din considerentul că legea (art.19 din Codul familiei) nu leagă calitatea de bun comun de modul de dobândire a acestuia⁴⁶.

Susținem această din urmă opinie, deoarece fructele au o individualitate proprie, nu sunt obținute în mod gratuit și nu micșorează substanța bunului care le-a produs, spre exemplu, chiria încasată în timpul că-

sătoriei de la un imobil, proprietate exclusivă a unuia dintre soți. Acest din urmă argument explică de ce nu se poate recurge la principiul subrogației reale pentru a considera fructele bunurilor proprii ale soțului ca revenind în exclusivitate acestuia. Fiind culese în timpul căsătoriei, fructele bunurilor proprii sunt comune⁴⁷.

Dovada apartenenței bunurilor imobile construite în timpul căsătoriei cunoaște diferite aspecte, determinate de calificarea juridică a acestor bunuri. Dată fiind diversitatea situațiilor de fapt ce se pot ivi în practică, în literatura de specialitate sunt discutate diverse soluții. Se consideră, în principiu, că imobilul construit cu mijloace comune, pe terenul proprietate comună sau pe terenul celui alt soț, împreună sau de un singur soț, este bun comun, iar imobilul construit cu mijloace personale, pe terenul proprietate comună sau pe terenul celui alt soț, este bun personal al soțului constructor. Reaua-credință a soțului constructor duce la aplicarea în privința acestuia a prevederilor art.329 din Codul civil.

Observăm astfel că prezumția comunității bunurilor soților, fiind relativă, ridică diverse aspecte relative la calitatea de bun comun. Deși, se susține unanim că, calitatea de bun comun se prezumă, prin faptul că a fost dobândit în timpul căsătoriei, totuși există diverse aspecte practice legate de calitatea bunului de a fi comun, și nu personal. Dovada, în acest caz, se face de soțul interesat prin demonstrarea calității de bun personal, atât al celui dobândit înainte de încheierea căsătoriei, cât și în timpul acesteia. În lipsa dovezii că un bun este personal, acesta va fi bun comun prin efectul legii.

Recenzent:
Valentina CEBOTARI,
doctor în drept,
conferențiar universitar

Note:

¹ Florian E., *Dreptul familiei*, Limes, Cluj-Napoca, 2006, p.119.

² Cebotari V., *Dreptul familiei*, USM, Chișinău, 2004, p.101.

³ Bacaci A., Dumitrache V., Hageanu C., *Dreptul familiei*, ed. a II-a, All Beck, București, 2001, p.42.

⁴ Florian E., *Dreptul familiei*, Lumina Lex, Cluj-Napoca, 1997, p.109-110.

⁵ Filipescu I.P., *Noțiunea de patrimoniu și relațiile dintre soți privind bunurile și datoriile lor*, în *Dreptul*, 1993, nr.3, p.37.

⁶ Opreșan C., *Situația juridică a bunurilor soților în timpul căsătoriei*, în *Justiția Nouă*, 1954, nr.5, p.640.

⁷ Bacaci A., Dumitrache V., Hageanu C., *op.cit.*, p.42-43.

⁸ Filipescu I.P., *Tratat de dreptul familiei*, All Beck, București, 2000, p.60.

⁹ Filipescu I.P. *op.cit.*, 1993, p.38.

¹⁰ Pricopi A., *Căsătoria în dreptul român*, Lumina Lex, București, 1998, p.72.

¹¹ Popescu T.R., *Tratat de dreptul familiei*, vol.I, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1965, p.68.

¹² Florian E., *op.cit.*, 1997, p.72.

¹³ Albu I., *Căsătoria în dreptul român*, Dacia, Cluj-Napoca, 1988, p.128.

¹⁴ Bacaci A., Dumitrache V., Hageanu C., *op.cit.*, p.43-44.

¹⁵ *Ibidem*, p.44.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Ionașcu A., *Anularea hotărârii de declarare a morții prezumate a unei persoane a cărei moarte reală a fost constatată anterior prin act de deces*, în *Legalitatea Populară*, 1960, nr.11, p.53.

¹⁸ Ionașcu Tr., *Deplina capacitate civilă a femeii măritate și mandatul tacit domestic*, în *Justiția Nouă*, 1948, nr.5-6, p.103.

¹⁹ Cebotari V., *Dreptul familiei*, ed. a II-a, revăzută și completată, USM, Chișinău, 2008, p.106.

²⁰ Ionașcu A., *op.cit.*, p.53.

²¹ Florian E., *op.cit.*, 1997, p.74.

²² Bacaci A., Dumitrache V., Hageanu C., *op.cit.*, p.45.

²³ Florian E., *Dreptul familiei*, Limes, Cluj Napoca, 2003, p.91-92.

²⁴ *Ibidem*, 2003, p.92.

²⁵ Eliescu M., *Căsătoria în dreptul Republicii Populare Române*, Editura Academiei, București, 1964, p.199.

²⁶ Popescu T.R., *op.cit.*, p.168.

²⁷ Filipescu I.P., *op.cit.*, 2000, p.69.

²⁸ Filipescu I.P., Filipescu A.I., *Tratat de dreptul familiei*, ed. a VII-a, All Beck, București, 2002, p.65-66.

²⁹ Pricopi A., *op.cit.*, p.75.

³⁰ Cocoș Ș., *Dreptul familiei*, Lumina Lex, București, 2001, vol. I, p.48-49.

³¹ Pricopi A., *op.cit.*, p.73.

³² Moloman B.D., *Căsătoria civilă și religioasă în dreptul român*, Universul juridic, București, 2009, p.182-183.

³³ Cebotari V., *op.cit.*, 2004, p.104.

³⁴ Pricopi A., *op.cit.*, p.74.

³⁵ Filipescu I.P., Filipescu A.I., *op.cit.*, p.55.

³⁶ Rizeanu D., Protopopescu D., *Raporturile patrimoniale dintre soți în lumina Codului familiei*, Editura Științifică, București, 1959, p.36-37.

³⁷ Căpățină O., *Cu privire la procura dată unui soț de a vinde celui alt soț un bun al mandantului*, în *Legalitatea Populară*, 1955, nr.6, p.605.

³⁸ Eliescu M., *op.cit.*, 1964, p.202.

³⁹ Rizeanu D., Protopopescu D., *op.cit.*, p.33-34.

⁴⁰ Angelescu N., *Întocmirea înscrisurilor notariale referitoare la unele drepturi patrimoniale ale soților*, în *Revista Română de Drept*, 1967, nr.6, p.28.

⁴¹ Eliescu M., *Caracterul salariului în raporturile patrimoniale dintre soți*, în *Studii și Cercetări Juridice*, 1964, nr.1, p.33.

⁴² Brădeanu S., *Se poate oare încuviința notarea în cartea funciară, pe baza unei cereri unilaterale a soțului, a caracterului de bun comun al unui imobil dobândit în timpul căsătoriei?* în *Justiția Nouă*, 1958, nr.3, p.436.

⁴³ Pricopi A., *op.cit.*, p.72.

⁴⁴ Rizeanu D., Protopopescu D., *op.cit.*, p.37.

⁴⁵ Cocoș Ș., *op.cit.*, p.49.

⁴⁶ Popescu T.R., *op.cit.*, p.203.

⁴⁷ Florian E., *op.cit.*, 2003, p.119-120.